

O`QUVCHILAR UCHUN QO`SHIMCHA TA'LIMNING AHAMIYATI

Qambarov Sanjar Sodiq og`li

A.Qodiriy nomidagi JDPU, Fizika va Texnologik ta'lim fakulteti

Fizika va uni o`qitish metodikasi stajyor o`qituvchisi,

e-mail:sanjarqambarov01@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada ta'lim-tarbiya bilan shug`ullanuvchilar, ota-onalar, o`qituvchi va murabbiylar, izlanuvchi yoshlar bilimlarini yanada boyitish nazarda tutilgan.*

Kalit so`z: *Periferiya, konsepsiya, sotsializatsiya, ijtimoiylashuv, paradigma, gipoteza, potentsial, bandlik.*

Аннотация: *Статья предусматривает дальнейшее обогащение знаний воспитателей, родителей, педагогов и тренеров, молодежи в поиске.*

Ключевые слова: *Периферия, концепт, социализация, социализация, парадигма, гипотеза, потенциал, занятие.*

Abstract: *The article envisages further enrichment of the knowledge of those engaged in education, parents, teachers and coaches, young people.*

Keywords: *Periphery, concept, socialization, socialization, paradigm, hypothesis, potential, occupation.*

O`quvchilarga qo'shimcha ta'lim insonning individuallashuvi va o'zini o'zi anglashini qo'llab-quvvatlash mexanizmi bo'lib xizmat qiladi, ya'ni u shaxsning imkoniyatlarini kengaytiradi, harakatlarni tanlashda ko'proq erkinlik beradi, shunda har bir bola o'qituvchilar yordamida maqsadlarni belgilaydi.

Shu bilan birgalikda maktab o`quvchilari uchun ularning fikrlash doiralarini yanada oshirish, kelajak kasblariga qiziqish, o'z mazmuni jihatidan bolalarga qo'shimcha ta'lim ko'nikma va ko'nikmalarni nafaqat nazariy shaklda, balki amaliy jihatdan ham rivojlantirish bilan ajralib turadi, bu esa o'quvchining kasbiy rivojlanishi uchun imkoniyatlar yaratadi. Agar insonning tabiiy moyilligi uning kasbiy faoliyati bilan mos tushsa, uni haqiqiy professional deb hisoblash mumkin. Shuning uchun ham ushbu funksiyani amalga oshirishda qo'shimcha ta'limga katta umid bog'lanadi.

Bunday tarbiya fikr va harakat erkinligiga, ijodkorlikka asoslanadi. Maktablarda tashkil etilgan fan to`garaklaridan tashqari, zamonaviy o`quv metodlari asosida tashkil etilayotgan qo`shimcha ta'lim jarayonlari o`quvchilarning har tamonlama egallab kelgan bilm, ko'nikma malakalarini yanada mustahkamlaydi. Yosh avlod orzu qilishni, loyihalashni, rejalashtirishni o'rganadi, bolaga kelajakdagi fazilatlarini shakllantirish imkoniyati beriladi. Bolani tarbiyalash va ijodiy rivojlantirishdan tashqari, bolalarga qo'shimcha ta'lim berish

bir qator boshqa muammolarni hal qiladi, xususan: bandlik, sog'lom turmush tarzini shakllantirish, qarovsizlik, huquqbuzarlik va boshqa asotsial ko'rinishlarning oldini olish.

Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, o`quvchilarning qo'shimcha ta'limi, har bir bolani turli xil materiallar yordamida va turli yo'llar bilan maktab ta'minlaydigan umumiy va zarur bo'lgan barcha asoslar bilan to'ldirishga qaratilgan. Ushbu qo'shimcha ta'lim bolaning (va uning ota-onasining), jamiyat va davlatning xohish-istaklari va imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda, zaruriy ahamiyat kasb etishi kerak.

Qo'shimcha ta'limning asosiy ob'ektiv va dialektik bog'liqligi mavjud bo'lib, u umumiy va majburiy ta'lim mazmuni holatini aniqlashdan iborat. Bolalarning qo'shimcha ta'limi ikkinchi darajali rolga mahkum. Bu periferiya qo'shimcha ta'limning ahamiyatini kamaytirmaydi, aksincha, uni butun ta'lim tizimini ijtimoiylashtirishning kuchli vositasiga aylantiradi. Hozirgi kunda jadal rivojlanib borayotgan zamonda raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda maktab yoshidagi bolalarda, o`quvchilarda qo`shimcha ta'limning ahamiyati juda katta ro`l o`ynaydi. Agar biz shaxsning sotsializatsiya jarayonini ko'rib chiqsak, unda "ijtimoiylashuv - ta'lim - o'z-o'zini tarbiyalash" munosabatlari shakllanadi. Kontseptsiyaning allaqachon berilgan kengaytirilgan ta'rifiga asoslanib, sotsializatsiya nafaqat bolaning ijtimoiy hayotning tayyor shakllari va usullarini, moddiy va ma'naviy madaniyat bilan o'zaro ta'sir qilish usullarini ongli ravishda o'zlashtirishini, jamiyatga moslashishini, balki rivojlanishini ham o'z ichiga oladi. Kattalar va tengdoshlar bilan birgalikda) o'zlarining ijtimoiy tajribasi, qadriyat yo'nalishlari, turmush tarzini belgilashga xizmat qiladi. Ta'lim - bu kattalar va bolalar o'rtasidagi, bolalarning o'zlari esa bir-biri bilan maqsadli, pedagogik jihatdan tashkil etilgan o'zaro munosabatlar tizimi. Aynan shunday shaxsiy o'zaro ta'sirda bola shaxsining motivatsion-qadriyat tizimidagi o'zgarishlar ro'y beradi, bolalarga ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan xatti-harakatlar normalari va usullarini taqdim etish mumkin bo'ladi, shuning uchun ta'lim uyushgan sotsializatsiyaning asosiy usullaridan biridir.

O`quvchilar uchun qo'shimcha ta'lim muassasasi - bu sanab o'tilgan komponentlarni amalga oshiradigan ochiq maydon. Shuning uchun qo'shimcha ta'lim muassasalarining maqomi munosib darajada ko'rib chiqilishi kerak, chunki ushbu muassasalar tomonidan taqdim etilayotgan ta'lim xizmatlarining sifati ancha yuqori. Bugungi kunda bu qo'shimcha ta'lim muassasasining asosiy rejasiga asoslangan ta'lim dasturlari. Mualliflari qo'shimcha ta'lim o'qituvchilari bo'lgan dasturlar standart dasturlar bilan kontekst, ilmiy-uslubiy adabiyotlarni tushunish va tahlil qilish va o'zlarining amaliy tajribasini ijodiy integratsiyalashuvi natijasidir. Dasturlar o'zaro ta'sir paradigmasiga asoslanadi, bu bolalarning individual

qobiliyatlari va tayyorgarlik darajasini hisobga olgan holda ularni muayyan tuzatish imkoniyatini nazarda tutadi. Bunday dasturlarni amaliyotga tatbiq etish ijtimoiy-pedagogik o'zaro ta'sir jarayonida muayyan holat va bolalarning shaxsiy imkoniyatlarining muvofiqligi hisobga olinishiga, yanada tayyor. O'quvchilarning ilg'or rivojlanishi uchun sharoitlar yaratilishiga olib keladi va uni o'zlashtirishda qiynalayotgan bolalar uchun materialni uzatishning individual tezligi ta'minlanadi. Ularning samaradorligining muhim sharti turli yosh guruhlaridagi bolalarning ustuvor faoliyati va yoshning boshqa psixofizik xususiyatlarini hisobga olishdir.

Tadqiqot maqsadi gipoteza asosida aniqlandi, ya'ni: qo'shimcha ta'limni amalga oshirish o'quvchilar va o'smirlarning har tomonlama rivojlanishiga, ularning muvaffaqiyatli ijtimoiylashuviga, individuallashtirish va ijodkorlikni ochib berishga yordam beradi va keyinchalik kasbiy faoliyatni tanlashga ta'sir qiladi.

Tadqiqot maqsadlari:

- qo'shimcha ta'limning shaxsiyatning yaxlit birligi sifatida shakllanishiga ta'sir darajasini va sotsializatsiya jarayonining tarkibiy qismlari (o'qituvchi, ijtimoiy guruh, ta'lim jarayoni va boshqalar) o'zaro bog'liqligini aniqlash.
- bitiruvchilarning o'z-o'zini anglash uchun potentsial platforma sifatida qo'shimcha ta'lim xizmatlaridan qoniqish darajasini aniqlash;
- qo'shimcha ta'limning shaxsning o'sishi va rivojlanishi imkoniyatiga, keyingi kasbiy faoliyatni tanlashga ta'sir darajasini aniqlash.

Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim kattalar va bolalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirishga, ularning intellektual, axloqiy va jismoniy rivojlanishiga bo'lgan individual ehtiyojlarini qondirishga, sog'lom va xavfsiz turmush tarzi madaniyatini shakllantirishga, sog'lig'ini mustahkamlashga qaratilgan. ularning bo'sh vaqtlari. Bolalarning qo'shimcha ta'limi ularning jamiyat hayotiga moslashishini, kasbiy yo'nalishini, shuningdek, ajoyib qobiliyatlarini namoyon etgan bolalarni aniqlash va qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi. Bolalar uchun qo'shimcha umumiy ta'lim dasturlari bolalarning yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olishi kerak. Qo'shimcha ta'lim muassasalari 6 yoshdan 18 yoshgacha bo'lgan bolalarning shaxsiy rivojlanishi, sog'lig'ini mustahkamlash, kasbiy o'zini o'zi belgilash, ijodiy mehnat qilish uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlash muammosini hal qiladi. Ochiqlik, harakatchanlik va moslashuvchanlikka ega bo'lgan bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimi oilaning ta'lim talabiga tez va aniq javob berishga, bolalarni jamiyat hayotiga moslashtirish muammolarini hal qilishga, umumiy madaniyatni shakllantirishga hissa qo'shishga qodir. bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil qilish imkonini beradi. Qo'shimcha ta'lim

nafaqat maktablardagi fanlarni o`z ichiga qamrab olmasdan, turli sport to`g`aralarini ham o`z ichiga qamrab oladi.

Yuqorida aytib o`tilganidek, bolalar uchun qo`shimcha ta`lim jarayonining o`ziga xos xususiyati shundaki, u bolalarga bo`sh vaqtlarida taqdim etiladi va o`quvchilarning erkin tanlash, ixtiyoriy ishtirok etishi, o`z ta`lim yo`lini, rejimini, darajasini tanlashi fonida rivojlanadi. yakuniy natija. Ushbu o`ziga xoslik qo`shimcha ta`lim dasturida ijodiy hamkorlik, o`qituvchi va bola, o`qituvchi va ijodiy uyushma faoliyatining maxsus metodologiyasini, faol va jadal o`qitish metodikasini ishlab chiqish zarurati bilan ifodalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O`zbek tilining izohli lug`ati.5-jild, "O`zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, Toshkent-2020
2. Adullayeva B.S., Xoliqov A.A., Sodiqov H.M. Umumiy pedagogika (Pedagogik mahorat) Darslik. Toshkent 2019. -166 b.
3. Maxmudov N.M. O`qituvchi nutq madaniyati. Darslik. -Toshkent: 2007.- 167 b.
4. Babanskiy Yu.K. Hozirgi zamon umumiy ta`lim maktablarida o`qitish metodlari. Toshkent, "O`qituvchi" 1990 y
5. S.Nishonova "Kamil inson tarbiyasi" Toshkent "Istiqlol" 2003 y
6. O`.Tolipov va boshqalar "Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot" T. "Fan" 2005 y.